ცისკარი

ტომი მეორე

1859

აგვისტო: წიგნი მერვე.

ტოდება თხზულებათა:

ლექსები სხუა და სხუათა თან-
მედროვეთა მწერალთა.
მხედარი და ზინეიდა. . . დ. მეღვინეთხუცესოვისა.
წმ. ნინას ტაძარი. . . ნ. გამრეკელოვისა.
მომზადება სახამებე-
ლისა. . . . . თ. დ. ხიმშიევისა.

სხუა და სხუა ამბავი. (ნახე მეორე გვერდზედ.)

ტფილისი.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

ლექსები

სიკუდილი.

რა იდგინა სიკუდილი ჯოჯოხეთისა მეფად,
მჴსწრაფლად ბრძანება გასცა კარის კაცთა შეკრებად:
მას სურს აღმოარჩიოს კარგნი ნაზირ ვეზირნი,
რათა სამეფო მისი განაგრძონ აყვავონ
და დიდების სახელი მისი უკუდავათა ჰყონ
მეხსიერებას შინა მის შთამომავლობისა.
აღმასრულებლად ამა მეფის მაგის ფიქრისა,
მოკრძალებით წარმოსდგნენ სამეფოდ ქუეშევრდომი,
შეხედვით საზარელნი: ჭირი, ხოლერა, ომი. —
მყოფთა დიდხანს უსაქმოდ, მათ ემოსათ ტანთ ძველი.
მეფემაც მინისტრობის მჴსწრაფლ მისცა მათ პორტფელი,
და სასტიკად უბძანა შეუდგნენ მოქმედებას,
და ნურვისზედ ნუ ჰყოფენ მწირის ღმობიერებას.
მათ ხმელეთი განიყვეს თანასწორ სამს ნაწილად
და მოედნენ თვის კუთხეს, ვით მგელი, მოულოდნელად,
მათის მკაცრ მოქმედებით ხალხს ეცა შიშის ზარი;
არ მიახნიათ არც წყალი, არც სახსარი, არც მდიდარი:

ყოველთ თანასწორ ლეწვენ. მიწამ შექმნა ვოდებება:
დედას შვილი, ქმარს ცოლი, დას ძმა არ აგონდება.. ა...
ვით ნაპირნი ერთმანერთის ხალხი ვერ უდგებიანან,
უშიშროდ, უწყალოდ, ულმობლოდ ისოცებიან.. ნ...
მნახველი წარმატების, შუღა კეთილ დღეობას
ხარობს და უხვსა ჯილდოს და სხუათრიგ შემწეობას
უგზავნის კეთილად ვეზირთ... მაგრამ როგორლაჯაც
ცხელი,
მათი ვერარ ჰქსოინს ისე: დიპლომაცებით მთელნი
ამბოხ ევროპას; იისოვს მშვიდობას ხალხი;
შეჭიდზრდნენ მწუხარებით, მოჰსწყინდათ ჩაცვმა
თალხისა.

აგრეთვე ვითარ ბუზნი, ყოველგან მკურნალები
დადიან და ჰკურნენ ერს, ჯიბით დაჰქსთ წამლებითა.
ორ სამ თითს ზრდილად სხენი განაქრეს ყოველ
მხარეს
და კეთილად სისარული მოკვიცეს ხალხს დაუმყარეს.
მეფამ განოსხმულმა მეფუთ ვეზირით მონისცროობა
წაართო და მათ ნაყვიდლად ჭეო უზომეროება,
და თანამემწედ მისცა მას გაუფროსილებლობა.
ძველა ეს ორნი მმართველნ ვრცელის სამფლობელოსა
და კვცთ სიცოცხლეს ჭკვეცენ, ვით დამქანარისა
მდელოსა.

გრ. ორბელიანი.

უბედური.

ჭმუნვით მოცული, დაფიქრებული,
მიმოვიდოდი დაღონებული,
ვჰსთქვი: რა მექმნას საგნათ, მყოს მე შკებულო,
რომ ამ დროს უცებ გაოცებულო,
უმეცეს ვიქმენ დაჭმუნვებულო,
თავსა დამეცა სასტიკი ზარი,
წინ მომეგება რა მუნ მკბენარი.
მსწრაფლად უშიშრად გარს მომირბის ;
შეუწყალებლათ მომწვდა მიკბინა!
ოჰ! მე წყეულო, ოჰ! უნდობელო,
ცუდო პირუტყვო, მიუნდობელო!
რა დავიმავე, რა ვიყავ ავი,
რომ აბა რას ჰგავს ესე ანბავი?
მითხარი: გახვოს ჩემგნით რამ წყენა?
მაშ ეს რა არის აწ ესრედ კბენა?
«ცოდვაა შენთვის, რადგანც არ იცი,
«რომ უგრძნობელი ვიყავი მხეცი!
«ოდეს მხედავდი სასტიკ მშიერსა,
«საქმეს ფიქრობდი შენ ზეციერსა!
«მალმალ ლუკმას გარდმომიგდებდი
«რომ მშიერს მუცელს ხშირად მიძღებდე
ნაცვლად მადლობის ამას ვჰფიქრობდი,
«რომ ჟამს მარჯვესა მე გემიგებდი!
«რა ეს ჩემს გულში მე დავიქადე!

„აი, ახლაკი გაიღვიძესო! —
„რატომ არ მიჴვდი, რომ უგრძნობელი,
„ყოველთვის არის მიუნდობელი!

დიმ. ბერიევი.

9 აგვისტოს. 1858 წელსა.

ქ.....ს.

წინარეს ამის ვიხილე მდგომი
სარკმელისა ზედა ვით ალვა მკრთომი,
გჭვრეტდი შორს მყოფი საყვარელი მქონი,
განცვიფრებოდი მსწრაფლად დავკარგე გონი.
მასვე ხილვის დროს მეცა სალამი,
შემდეგ ამისა სიკვდილს არ ვლამი,
რადგან კოდილს გულს ეცა მალამი,
მეც შენს საქებრად ჴელთ მაქვს კალამი.
ნაზს წელს გშვენოდა თალხით მოსილება,
ნარნარად სვლანი მკლავიმკლავს რება.
მჭვრეტელის წამტაცე გული, გონება,
გარნა განჰქრი ვით სიზმარ, ოცნება.
ფარული იქმენი ღრუბელის ფარე,
ბნელოით იმოსა ყოველი არე,
აწ მეც მიხილე ვით ვარ მგლოვარე,
თვალთაგან მდიან ცრემლნი მდუღარე.

იოსებ ოჴანოვი.

იმედითა მით რომ, წარმოგზავნიდა რე-დაქციაში ავტორი «ხანიზდექ» ყუჯ. ზერიმე განგრძელებას, დავბეჭდეთ პირველი თავი, სამწუხაროდ ჩუენდა არ აღასრულა პირობა, რა ვერ წარმოიდგინა მოვალეობა ჩუენი საზოგადოებასთან. იმედი მაქუს მკითხველნი არ დაგვემდურებიან. ვეცდებით დავბეჭდოთ შემდგომში, თუ ავტორმა კიდევ არ შეას-ცვალა თავისი სიტყუა. იმის ნაცვლად ვბეჭდავთ შემდგომს პოემას:

მხედარი და ზინეიდა.

(ჭეშმარიტი შემთხვეულება კავკასიასა შინა ცინუაზე. 1845 წ.)

მზეს მუადლეზე მდეომელს, ვარს სხივი ესვეოდა,
მისგნით დასიცხულს მხედარს, გულს ცეცხლი
ესეოდა.
იგი სრულ დამაშვრალი, სტანიცაში(*) მხნეობდა,

(*) სტანიცა არის ლინიაზე ყაზახების სოფელი, სადაცა დგანან შერიგებულები ჩაჩნები, რომელნიც მცირედ ლაპარა-კობენ რუსულად.

სძიებდა სავრილობელს, რაც მალი შესწეოდა

ჩაჩნის დედაკაცი.

(ყარდამ,) ძმაო! გხედავ დაღალულს,
შორიდგან მოსულს,
მითხარ რა გნებავს,
რად აქმენ მაგ სულს.

მხედარი.

მე უცხოს ცდომსა კავკაზს ნამყოფსა
ჰირი მიმრება სიარულობით,
წყლისა შესმასა, გნუკავ ამასა
ჰქმენ ქველი საქმე შენ ერთგულობით.

დედაკაცი.

წყალი გწყურიან,
პურიც თუ გშიან?
მოსოვე ნუ მალავ
ნუცა გრცხვენიან
სახლში მიგიწვევ სად მიზის ქალი,
ტანსართო რგული არცა ფერმკრთალი;
ბროლი და ლალი, ჯერ დაუქლალი,
ის გიმასპინძლებს, ვითა მსევალი.
წინათკი გკადრებ ჩემ მკლობასა,
ჩემი სახლისა ყონაღობასა.

მხედარი.

დედათაც მწადხარ, დობასაც გითხრობ,
რადგანაც გსურის ჩემი მკლობა,
შენ ძმობლიურსა სიყვარულს განძობ,
მაზედ არა მაქუს გულის გრილობა.

დედაკაცი.

წავიდეთ სახლში,
აიმ ქუჩაში,.

(სახლის ეზოში ისი ეტყოდა ქალსა თჳსსა.)

აი ქალო, ეს უცხო კაცი კარგის გვარისა,
კავკაზს ნამყოფის ქართლის ჯარისა.
სწრაფად მოართჳ, რაც შინ არისა
პური ჲ ყველი, წყალიც კმარისა.
ქალი სდგა კრძალვით, დედას ეფარა,
სამოთხის ბალი, ვარდსა ესარა;
თმანი გაშლილნი, მკერდსა ეყარა,
მისმან მნახველმა, რად სთქვას ეჰ, არა!
თავსა წაეკრა ბალდადი, თავრიზსა. მონაქონები,
მას წარბნი მშჳლდათ შეექმნა, ისარი გულს დას-
სოები;
თვალნი ელავდნენ თეთრ ზღვაში, სჩნდნენ
გუნდად შავ ასოები,
ლაწვთ გადაშლილსა შეენოდა ტუჩთ შიგან ტყუპ-
ტყუპ მსხლომები.
თექვსმეტის წლისა ნაზარდსა, ებნეს კოკრები
უშლელნი,
წვრილად გაშლილნი მტოები, ჯერეთ არავისგან
უხრელნი,
ყელყურნი ნათლის ფიცარი, უცხოდ ნაკვებნი
უსმელნი
ენა ჲ ბაგე საამო, არც ცუდის რისმე უთქმელნი.
ისი იდუმალ ეტყოდა, დედასა თჳსსა ანასა,

სთხოვეთ შინ შემოიწვიეთ, სინამ ჴელს გჭყოფდეს დანასა,
ქათამს დაუკლავ, შეუწვამ, ამ ჩუღნსა ყონაღანასა,
კვერცხებს ერბოში მოვხრაკამ, მით დაუხვდები განასა..

დედოფალი.

შევიდეთ სახლში იქ განისვენებთ.
მაწონს მოგართმევთ პირს გაისველებთ.
მხედარი შევალს ოთახში, იგი ხით არის გებული,,
შინ სუფთაობით ელაგათ, ნივთი რაც ჰქონდათ ქებული,,
ორსა მხარესა კრაოტი, იდგა ნაბდებ დაგებული,,
ყუთები პაჭკარ-პაჭკარა, ტყუნქლები ერთად კრებული
დედა სთხოვს ჯდომას კრავატზედ შეკლობილსა და ძმობილსა,
ქალს ჯამით მოაქვს მაწონი, ზინეიდათ ხმობილსა,
ნაზის ქცევისა მქონესა, მას მშვენებითა მკობილსა,
მხედარი ეტყვის მადლობას, მისთვის ახალსა დობილსა.
პირის-პირ დაჯდა დედაი, იწყო დაზვერა ტკობისა,
ქალმან აანთო ბუხარი, ტკბილი მის გამოცხობისა,
ისი ცდილობდა მირთმევას, სუფრისა მალე ნდომისა,
მხედარი მათ უცქეროდა, აღარ მომგონე ომისა.
(ზინეიდა სადილს ამზადებს და დედა მოიწვევს ნათესავებს, გააცნობს ყონაღი.)

ქალმან რაცა სიტყვა სრული ჭყო თითებით,
პურიც გამოაცხვა ცეცხლის კიდებით.
დედასა მოჰყავს ძმა თვისი, და ბიძაშვილის ქალები,
და, დისწულები პატარა, მუსო, მაჭმად ალები,
პირი უელავთ მზისაგან, უცინისთ ლამაზ თვალები,
აქ ნახვენ უცხო სტუმარსა, იმვრიან ცრემლნი მკლავები,
ქალსა ართმევენ ყოხალსა, მით ხდებენ მეგობრობასა.
ქალნი თავს უკვრენ მშიშეთა, ეტყვიან ძმობადობასა,
რიგითა ჩამოსხდებოდნენ, არ ჰყოფდენ ამაყობასა,
მხიარულობდენ მეყრასა, და ერთმანეთის ცნობასა.
სუფრად დააწყვეს ცაბკები, გათლილნი ვითა კაკლები,
ზედ საჭმელს სდებდნენ თავაზით, კაკასიელნი კაკბები,
სასმელად ოცკა მოიღეს, ცხარი ღონისა მამკლები,
ღვინოზედ ბოდიშს იხდიდა, რჯულითა მაზედ ნაკლები.

დედაკაცი.

აჰ ჩემო ქმარო,
დუნდუკოს გვარო,
საზუმ ვაჟკაცო
ლხინის მოყვარო!
ნეტამცა მოვესწრებოდე, ამა უცხოთა მნახველსა,
უალერსებდე ამკობდე, შორით მოსულსა ქართველსა,
სილალით ამხანაგობდე, მოეხვეოდე მას ყელსა,
დავამშვენებდე საამოდ, ვითა ყვავილი მთა, ველსა.

ვიცი შენც გიყვარს უეცრად, შემოხდომილი სტუ-
მარი,,
უცხოს ქვეყნიდამ ნავალი, ვაჟკაცი არცა მდუმარი,,
შემქცევი მოყმე ყველაი, მკვირცხლი პირ მომა-
ღიმარი,,
შენი სურვილის მსგავსება, ესე არს სწორედ
მჯდომარი...
ჩუენ შენ გინატრით დუნდუკო, აქ ჰყოფდე
განსვენებასა,,
კარგათ დაუხვდე ყონაღსა მისდევდე მისსა ნებასა,,
სრულებით უმასპინძლებდე, არ შეამოისვევდე ვნებასა,,
ფანდურის დამღერდე ხმა ტკბილად, იტყოდე
ამის ქებასა.

მხედარი.

ხაზუმ სად არის, სად იმყოფება?
მითხარით ის შინ, როდის იქნება?

დედაკაცი.

ის ჩუმათ დაიარება, ქალმა თავისა ძმისასა,
მიდის და ანბავს ტყობულობს, ჩუენზე მომხმე-
ლის მტრისასა,
ათვალიერებს შამილსა, და გზებსა შუა მთისასა.
ამისთჳს ჯილდოთ მედალი, მას ვერცხლის აქუს
ყელისა,
ვერცხლისაც ფულადვე ის აძლევს, გამომრთმე-
ველი კელისა,
ერთგულობისთჳს ჩინებსა ხაზუმ მარადის ელისა.
დღე და ღამ შრომის გამწევი, უთქმელი საშინელისა,

იგი არ ვიცი როს მოვალს, შინ დაისვენოს
მაშვრალმან,
ჯარში ჯაფისა გამწევმან, ულონოთ ქშენილმან
მაშვრალმან,
მეცყეოდეს თვისსა ანბავსა, მითამც შემოსწყროს მე-
ალმან,
ჩვენნი ქორწიბა ვნახეთ, გაოხრებული ციალმან.

მხედარი.

თქვენ სად იდექით უწინ ამისა,
ვითარ ცხოვრება გქონდათ ჟამისა?

დედაკაცი.

აგერ რომ მოჩანს მაღლობი, იქიდამ ჩვენი სოფელი,
ხუთასი კომლით ავსილი, თამამად იდგა ყოველი,
ის რუსმა მოსპო სრულიად, ამდენომდე რაც
შემოხვეული,
მე აქ ნებით ვარ მოსული, ჩემის ნებისაც მყოფელი.
სინამ იქ გვქონდა სიცოცხლე, მოშამში სულსა
ვირთმევდით
მარადის მუშაობითა, სრულებით ჯანსა ვილევდით:
წყალსა ზურგითა ვზიდევდით, შეშასა კლდით
ვითრევდით,
ტანთ საცმელს თვით ჩვენ მოვქსოვდით, ფულს
დიახ ძნელად ვშოვდით.
ვის თავი შეფედ ჰქონდა, ამით აპირებდნენ ფეხებსა
მოლურად ოჯახის დამქცევრსა, მაჭმადის მოსაყვებსა,
სიცრუით წინათ მომატყუებელსა, იმ ჩემის მეზობლის
მტკვლებსა,

მხედარი. (გამოცდის.)
როგორ მკვლელია თქუენი მძებისა,
ის არს მძებნელი თქუენის ბედისა.

დედაკაცი.
ჩუენ არ ვითხოვთ მისა მეფობას, არ გვინდა ძებნა ბედისა,
არცა მალიითი მოხვება, კეკლასიელი ყმებისა,
ამაოდ მომჭირვეელისა, და ბევრის მოიმედისა,
დაგვეხსნებოდეს კარგია, მაგინებელი დედისა.
ყოველთვის მოჰკრებს კომლისდა, მამას, ძმებს და შვლებსა,
ჯარათ დაითრევს, დაუძლევის, გულით მეცად ლობილებსა,
გაქკაცობით განთქმულთა, ულრეჭამს თვისსა კბილებსა,
ბევრჯერ შიმშილით მოკვლელთა, შეაჭმევს ტყისა ხილებსა.
ომ ვარდასფერნი ჩაჩანნი, რომ მოვლენ ტყით ნახილები,
იტყვიან: რუსთა დაგვიხსნეს, ტანზედ სისხლის შილები,
ზოგნი გახწყვიტეს უმეცრად, მტკიკი ხცეს ვითა სილები,
გარწმუნებთ ამ გვარს ცხოვრებას, მე მათ არ შევეცილები.

მაჭმადა.
ჩუენო ყონაღო. თქუენი ანბავი,

წვრილად გვიანზე კარგი და ავი.

მხედარი.

ქართველი ვინმე.... ქართლიდამ მოვიარები,
ჯვარის თაყვანის მცემელი, აწ ესრედ დავიარები,
მე მისსა მოსავს მასმენენ მისთჳს თითბორისა ზარები,
მას ვადიდებდე მღვიძარე, დღე მარად ფეხზედ მდგარები.
იქ ჯართ ყრილობა შეიქმნა სთქვეს გვინდა წასვლა აქეთა,
შევიკაზმენით ესენი, დღეს ვინცა თქუენა ნახეთა,
მოვედით კავკაზს ვიარეთ, სად დაუგებდით მახეთა,
კავკასიელთა ჩუენ მტერთა, დავჰკრევდით ხმალსა მკვახეთა.
აწ ახლა მივეჩქარებით, პირითა მოცინარითა,
შინათკენ გული მიევირბის, ფერხმარდად არცა წყნარითა.
უანბობთ რაცა შეგვემთხუა, ენითა მოხუმარითა,
ჩუენ საყვარელთა მტირალთა, ცრემლითა მომდინარითა.

დედაკაცი.

რას გჩქარებით ჯერ ხომა ცხელა,
თქუენ დიას მალე შინ მისვალთ ყველა.

მხედარი.

მე მივალ, მაგრამ ღმერთის ვფიცავ გული ისევა თქუენთან არის,
თქუენგან ესრეთი პატივი, იცოდე ჩემთჳს დიდად კმარის,

სინამ ცოცხალვარ მახსოვხართ, მდუმარესა და მომღიმარს,
სანაცვლოდ რა ვჰყო ბედკრულმან, რა გიძღვნათ გულით ეგრეთ წყნარს.
ნივთი არ მახლავს ისეთი, მოგართოთ ჩემის ჴელითა,
ჩემდა სახსოვრად ის გქონდესთ, და მე კი ნუღარ მელითა,
ეს ხელცახოცი მიიღეთ, რომელიც დამაქუს ყე-ლითა,
ახლა კი დაგეთხოვებით, სიტყვითა ცარიელითა.

დედაკაცი.

რადგან არ იშლით წასვლასა, გხედავ თქვენ მიეჩქარებით,
ღმერთსა ვთხოვ ყველა იქ დაგხვდეს, ნუ თუ გულისა მწარენით,
თქვენთვის მსდომელთა მომთქმელთა ნახამთ მათ შეყვარებით,
მაგრამ უთქვენოდ ყონალი ჩვენ, რითღა გავიხარებით.

(ისევ ეტყოდა ძმასა თვისსა მაჰმადს.)

მაჰმად ჩვენი ყონალი შენ გააცილე,
ყოველი ვნება მას ააცილე.
მათი წესია ყონალსა, სამძღვრამდენ გააცილებენ,
გზაზე ყოველსა ვნებასა, იგინი ააცილებენ,
ვინც ამას ნებით გაბედავს, მას აღარ გააცინებენ,
მომქმედსა თოფსა ესვრიან ტყვიას არ დააცი-ლებენ.

(იგინი ერთმანეთს დიდის სიყვარულით და ჴელის ჩამორთმევით გამოეთხოვებოდნენ და მხედარი განაგრძელებდა მგზავრობასა თჳსსა.)

ეს ვნახე ამას გიანბობთ, საამურისა ენითა,
ვარდი მოვკრიბე თუცალა, ეკალნი ჰგლეჯდნენ კბენითა,
ზოგჯერ ცხენითა მავალმან, ზოგჯერ ქვეითი რბენითა
მოველ, და ლექსად აღვწერე, გვედრებთ ნუ დამგმობთ სმენითა.

დიმ. მეღვინეთხუცესოვი·

1846 წელსა.

წმინდა ნინას ჯუარი

(კახეთში.)

მდებარეობა ამ ტაძრისა, დასავლეთის მხრივ არის გარეშემოზღუდული მთითა, ჩრდილო-ეთის მხრივა ველის ნახევარზედ განიშლების მთაზედ ქალი. სალნარი. მგზავრის წინ განი-ფინებიან სხუა და სხუა სახენი: თეთრი კლდი მდ ალიზნისა, დაბნეული ტყეში; იმის შემდეგ ლოჟღვარდი კედელი მთისა, მცვლე-ლინი თავის სახისა მზის სხივთაგან. აღმოსა-ვლეთი მხარე ტაძრისა, განშუენებული სხუა და სხუა ფერადითაგან, გალავანში, დაჩრდი-ლული ტოტებითაგან აყრილი ჭანდრითა, ყვავილ-მოყოლ ტყეები გარემოშეთა სახეთა სამშვენებსა. ლიაი ბჭეები ათიან მოდგმულნი. ორივ მხრივ შაგნით ტაძრის შენობისა აქვს ზეჭედი სამყარისა: აწყობილი ტაძ მოწოდებს, რომ იგი იყო დასასმითი ყუქუმზათი, კელოთვნური

ანუ არხიდიაკონური უწყებაში ტაძარი არ წარმოადგენს რომელიმე განსაკუთრებითი ღირსია აღნიშნულობისა; მხოლოდ გალავანი ციხური მშვენიერებებს. ქვისაა სვეტის ზედა არის დამოკიდებული. შენობა ძველია.

წილკნის ამაღლებულა ტაძარს მაღლიდამ სოფლის მიდამოიგან, უწინდელი ბუდე. ქართველნი თანახმად ისტორიისა გადმოცემისა სოფლის წილკნის, მაშინ როდესაც მოხვდის წმ. ნინოსი ქართველს. უწინდელი წილკნის «ბუდე» ცხადათ აჩვენებს აღნიშნულებისა სოფლისა, რომელიც აქ განდიდებული საეპისკოპოსო, სადაც სახლი წარმოადგენდა ღვთისა თვით. ღირსია, აშისვათ წმ. ნინო მოსვლის დროს სოფელს ბუდეში აქ მოღვაწეობდა წინადიდებს შემდეგ წარმოადგენდა მომავალთათვის, სადაც განაახლების შემდეგაც სოფელი ბუდე შემდეგ სახეწოდებელ. სწორედ არ შესაძლებელ განსაზღვრა, რომელი ადგილი აქ მიეწოდ წმ. ნინოს ქადაგებისა და რას უწოდებს მახსოვრობას ბუჩქიან მეხუთის საუკუნეს. საშუალ ისტორიკოსი შოსუ სათაურებული. ხშირ მეორე შემდეგის განათლებული საეპისკოპოსო სოფლისა, ლეგენდა წმ. ნინოს თავს მოუტანებს ლეწრამზედ. შემდეგ სოფელი ბუდეში წმ. ნინოს მოსვლამდე, განმე-

ურემებით ქადაგებისა მიაქცევა ხალხისა სინანუ-
ლად და აღიარებითა შეცოდებათა ან ბოდვა, რომელიცა დარჩა სოფლის სახელად «ბოდე, ბოდბე.

შემდეგ ამისა, როგორადაცა ბაგეთა შინა ხალხისა, ეგრეთვე მიცვალებასა შინა, ბოლოდ განთავისუფლდა ბოდბეზედ ანუ ბოდეზედ, ეცხოვრობდობოდნი ნაშთებია; რომლისაცა არის მეფელად ყაწოლობებისა.

ეგრე ხსნის სახლისა გზლაც და ეს ფოლო-ლოდია ტაძრის სახსენებლისა.

ტაძრის აღმშენებისა რომელნიმე მოყ-წყობ საქართველოს განათლების დროისა, მეფეთ მიმაცხოვრებითა შინა იბერიის, ვითარცა აღმაშენებელი ტაძრისა იყო პირველი ქრის-ტიანი საქართველოს მეფეთაგან, სასახელოვანი მირიანი, 338 წ. რომელიცა მეხსიან დაეყენა ეპისკოპოსი. ამას იმეორებენ ძველნი მწერალნი, რომელნიცა გვაჯერიან. მეცნიერნი აღნიშნავენ ტაძრის აღწერისა.

სოფლის პატრი არის განყოფილი: მო-ცვის ნათლიანი და ყოვნისთვის ასტორიის მა-ცინის მოთხრობათა. პირველად ნაჩვენება შინ მეფე როცა წელთა 338, საქართველოს მეფის მირიანის ცხოვრებისა, მეორედ მო-ციქულნი მოგვითხრობენ, რომ მეფე მირიანმა ყოვანსაზღვრის წესისა თვის ცხოვრებისა, სა-ყ-

ზრობაში მეშვიდეჲ ზაქარი და მეუღლე ნანასთან წარმოსთქვა იგსა ნუზა: «მემკვიდრე ხიჯჱდოლობის ჩემისა, თუ გინდ მეფობის ციხე-ვრება შენი ნანა, განდევ სამეფო და განზმანა ჩემნი ოროლ და მოაღე სამარხსავლის ნანასა განმანათლებელისა ჩემისა, ვისაც შეეწე-ლესავსამ, რათა არა შეიძლის ყოველსაღე იგი ადგილი, რომელიც მეფეთა საფლობა არ არის, არამედ მწირი არს ... შეიკრებ-რა ფშასყოფილიხა, რათა ადიდოს ღმერთი მის ალიგასა, რომელიც ღირს არს მეცნიერებისა. (ქართლის ცხოვრება 101.)

მირიანის მეფის მეშვიდეჲ ზაქარ ადსვ-ლისამდე ციხეტელ ალსრულეთი ითხოვდა ვერმვანისხნ მოშობლისა: მას წმ. ნაწილები-ზედა ნანასი ალამენი ეწოდებოდა ტაძარი.

აი რასა ჰსწერს დიდებული ისტორიო-ლოგი ჩვენი ვახუშტი:

«ბოდბის მონასტერი არის გუმბათიანი, დიდ შენი მშვენიერი. აქ მოციქული წმ. ნინო და დაფლული არს, აღაშენა და შეამკო სავლოვნი მისი და მონასტრისა 25 მღვდელნ ბერძენნ; შას გუმბათოვანი არწყვისა ქიზიყის ეპისკო-პოზნდომიმღვნ, აქვს სასაფლაოში და არიან სადონ შოისგა მას ქიზიყელნი ვინდოლო-მდვნ და მონაზონნი, და არის ბოძოლოსა შინა მყოფნაგე. ბოდბელი არის მაიეველი

ეპისკოპოზი ვახტისა პატივისცემისათვის წმ. ნინოისა.»

შემდეგ აღმშენებისა, ტაძარი ყოველთა განახლებულია; წარწერაი ბჭეთა: მე გიორ-გიმ განვაახლე ტაძარი ქვითკირებებს სახელისა განმაძლიერებელისასა.

ხოლო ვინ იყო ეს გიორგი და როდის იგი სცხოვრებდა? ყველა ეს არის დაფარუ-ლი და გამოსაცნობი.

რომელნიმე ჰხსნიან ავტორნი: ყოველთა ბრწ-ყინვალე გიორგი მეფე. ხოლო მათ შე-მდგომნი აღმაშენებლად აღიარიან ბრწყინვალე გიორგი, თუ საქართველოს მეფედ ჰყოლოდი-იყოს მარტო ერთი მის საყველიოსა.

წარწერაი ეს არის ეხლა დაფარული და არ არის შეძლება სწორედ განსამარტებლად მის დროისა. ხოლო მის წინა ნაშთოვანი ერთი ლეგორთოლოგიაფიური ასოაქ. რომელნიცა მიიღე-ბენ სარიონოლოგიურ ასოთ და ვიდრე განმარტებელი ის დაბოლოებეთ, რომ ტაძარი განახლებულ-არს გიორგი ბრწყინვალისა მეფობის დროს

ხოლო ასო ქ. ქორონიკონი რიცხვით 600 სრულიად არ ეჩვენების დროისა გიორგი-სისა. მეფობა მისი ურიცხვ მეტაცმანეთი ვახ-ტანგ და ეხსამტოთა განსაზღვრებულის ლევ-წლითი, შემდეგ ქ. სრულიად არ შეიძლება მივიღოთ გამოსახვად რომელიმე ისტორიუ-

ლით საქართველოისა დროისა; მეფე როცახულებ-
ანუ ქრისტიანეთ არ გვედის 515 წლისა.

ჩემის ფიქრითა ახლა ეს არის არავინ ქა-
არამედ ყოვლისასასი ყუ და ყველა განსხვავება
იქნება ნახევარ საუკუნეში 51 წლისში. ეს
ახლა მეტეხეში აქვეყნის დროისა გვითვ. სუ-
ფლუებასა საქრისტიანოსა თამარიანი დღეთ,
რომელსაც სამეფოსა ყოველგვარეშიც მოსწ. ვეს
ყუვანასვენელის საი. სხს: ტ თარინი დამოლოვნეთ
თვით საფუძლიოთ, ქარუბა მთი გარდა დაკ-
ლოდ. განრისხებული მეფის ბაგრატის ლი-
ლოტობითა, თამყორობითნ ასური ...
ზინა გარდაისახეს საწყალნი ... მისა,
სოლოლ მეხვედრი ... მისის მისნობისა,
მიეცა მტერის ფეხსა. ... რა ფერი
სჯულისა თვისისა თამყოროობით სისხლის ლევ-
რითა და აღსრულებით შენიშნვით, თამყორობითნ
ანუ თამყორებიან, რა სისხლისა სხვის შესა
ისტორიკოსი მოსწე..., «რა სრულიად
აღსრულებ ლიდი ქალაქი მცხეთა, დიდი წმიდა
ვითარცა მემკვიდრე და მეფეები მემკვიდრენი.
საფლავი და ცისკრი, ეკლესიები საფუძვლიანი-
თუ დაიქცა, შემდეგ აწისა ალაგნი და
წყვილი მცხოვრებნ და ჩვენის ვესგის, წარ-
მოსტყდეს და იავარყავეს და რომელნიმე მოს-
რეს ბოროტი მახვილისათ და შენიშნები ეკლესი-
ლინავე მოსცხლეს. ქრისტეს ცისკარბა:

(173, 457.) მარტო ბოდბის მეფლისხისას არ ყურადღებს ყოვლად ბაღიწ იქმეოთაგან ყწმინდაჲ ისმურელთა ხმითა: ავანცეოთვითებმა, რომელიცა გაჩნდა სასუმელს ცხორისა, სადაც იყვნენ მისი სხანი, გადაეყვანაბა იგინი სხვა აღიავს იგინი იყვნენ სასუმოვეს სოფლის ბოდბასას.

წარსვლისა დროსა ისმურელთანისა დაწყება განახლება, ვითარცა მხსნელება დამოწმული ცხორით: სამეფლოებ ბოდბის მეფლისაც განყოფება ვითარცა მხსნელება მეფე გიორგის, შეასრულანა სხვათა მოყრის აღმაშენებელი ცხორი და წყლი ქორონიკოსა მის მეფობისას, ამის ეჲ.

ამას გარდა წარწერამი. «მეგიორგიმ განკვასული ცხორი ესე იყვნა ჰსრავს რომ იგი არი ყოვლისა სრულიად მეფესა, ესე იგი გიორგი ბაგრატიანის ძე. აშენებული სამეფლოსა გარემოებითაგან, იგი არ იყო ყურისგებული მეფესა და როგორაც აჩვენებს წარწერა არ იდებულა თავსა თვისა წინდებით მეფისა. დასაბამ მეფისათვის სამყაროსა, მოთმით ყვავისებული მოწამეობისა ნინო ბოდბისა. (თავად მეფემ შვილისგან), ცხორი არის დაწყული და განშვენებული ახალის განმეორ. შემდეგ ამისა ცხორს არ მიუღია რომელიმე დიდი ცვლილება.

...

ტრაპეზში არის გადმოვლილი ორ სამწირვე-ლოდ: ერთი პატივისცემით განმასხვავებელის გიორგისა, არის წმ. გიორგის საჯდომზედ. ამას გარდა ნათესაობა წმ. გიორგისა წმ. ნინასთან, მეომრული სახე იქნებოდა მიზეზად, რომ ორი საყდარნი დიდთ წმინდათა ერთად ტაძარში შეერთებიან.

მეორე სამხრეთში განისვენებენ ნაწილნი განმანათლებელისა; კედელთა ზედა არიან დახა-ტულნი ღვაწლნი მოციქულთა სწორის წმ. ნინასი. ქვეშ განმანათლებელის სახითა უჩვენებს ალაგსა მის სასწაულისა; სახე მისი წარმომავლადგენს უგანასწავლულისა წმ... ცხო-ვრებისასა; თვალნი არიან დახუჭულნი, ყურ-დგენის ხეჭდითა, ხელნი დაკრეფილნი გულ-ზედ. საფლავის სახურავზედა არის წარწე-რილი. « სატფივისა ღვთისა მსახურთა თანა მოსავალ ჴ ამის ქალაქისა. წარმართთა ქართველთა განმანათლებელი ჴ სრულიად წმ. ქართლ ნინა მეფეთ ქართველთ ლმერთსა შეწყალებად სულთა ჩვენთასა.»

შემდეგ ამისა წარწერა: «მიიღე ჩვენ ყურდღე მლოცველნი წმ. ნინასა შენისა სავანი-ვის გარდასავალებელად ჩვენ მხევალთა შენი ნამუშავევი. ღვთისმშობლისა მთიებისა ჴ ჯავა-ლეთის თავადი აღიჭურვილი ჭავჭავაძის ასულის ნინა გრიბოედოვისა ჴ დისა მისასაგან

შეაცხრინასაგან. მეფისა მხარეს. შეიწირე ესე ვითარცა შეიწირა საცხეემან, ღვთისამან ქანწილისა მარიამისაგან სოფლის შესხმულმან ემანუელმან, ღმერთმან და კაცმან სრულმან ქადაგება მის წმიდისა და მეფის ბევრჰევნ სულითა ჩვენითავს ლოცვა მის დიდისა განვიცხადოს, რამეთუ იგი დაადგს წინაშე მისა, მამის მართლმადიდებელთანა ღვთისა ღირს მყოფნ შეწყალეთ შენითა. ჩვენ წლისა, ამინ ას ღლისა.

ორი სახე ამ განსახვენეპლშა წმ. ნინოსა შეიწირებულნ ოთხი საღმრთოთა ჰაზრი მოოცავასა. სამეფო დაბნეულობისა წარმართთა საქორწილებისა და განსანათლებელ მისა ხალხთა დამპირვი ბუნებითგან, ცხოვრება საეკლესიო განმანათლებელისა, სახე ლოცვა საკურთხეველებისა, ცხადთ აჩვენებს მის ლოდან მოწრიულებისა და სასიყრებისა დიდს შეწირვისა. სულიერი, ბუნებითა ქალი, ხოლო ზეცაური შეწყალებითა მოიცერ, ეღმართ ჩვენსა განმანათლებელად იბერიასა. დაბადებითა იყო ქალი ქალი კაპადოკიელ და ჩამომავლობითა დიდი და ვეთილი ასაკ სახლობისა. ორმეტის წლისა, იგი მშობელთა შესწირეს ღვთის მსახურებასა. რომელთაცა სავედრ მისა აღაცვენს. ქალწული გული მისა იყო აღვსილი ვეთილი საუბრობითა, ხოლო ეჭვრთხმან მაცხოვრისა აღმოცენა წადილი

ნახვად იმ მხარისა, სადაცა დაიცვა ესე განძი-ერი მეოლეცაკ საყვარელის ყოვლისა, ქალმან წამოიყვანა წ'მ. ნინო გვესიდ და შემდეგ რომსა. ამ ქვეყნის სატახტო ქალაქსა იგი მიიღეს ერთი სახლობამან, რომელიცა შესდ-გებოდა ორს დიდ მეფის ჩამომავალთა გვამ-თაგან, რიფსიმე და გაიანე და რიცხვით ორმოცდა ათი დედათა სქესი შეიქმნენ აღსა-ღვიარებულნი წ'მ. ნინის სარწმუნოებისა. ხოლო სადგური და შესავალი რომში, წ'მ. ნინისათვს არ იყო დიდხანს: რიფსიმეს სიმშვენიერემან აღუტყინა რომის კეისარს (დიოკლიტიანეს) წადილი მისი შეუღლებისა. მორწმუნეთა ზედაიყურისა ჰსწავლისა მქადა-გებელთან იმალვნეს შესავალი სომხეთის სამე-ფოში. მეგობრიულმან წყროლმან კეისრისა მეფე ტრიდატიან აქაც შეიპყრა მათ სა-შველდ. თჳთ სომხეთის მეფე წარტყუევნილი რიფსიმეს სიმშვენიერითა, ცბიერი სახით ჰცდილობდა მიდრეკასა მისათჳს წა-დილიზედ. სიმტკიცის სარწმუნოებით არ წარტყუევნილი არც მეფის ვედრებანის ბრწ-ყინვალებითა, არც მუქარებითა და საშინელ-წვალებითა დასრულდა რიფსიმესათჳს მშო-ბლიურ წამების სისხლითა, ხოლო მან სომხეთის მეფემაც მიიღო ღირსი მისა-

გუში.

განმარტებული ჩვენებითა ლუკის მშობ-
ლისა წმ. ნინო წარმოშობითა მარხვით მცხე-
თის. სახითა თჳს ცხოვრებისა, მარხვითა და
ლოცვითა მიიღო ღუწოდლება. ზარმაცობანი,
განჭვრეტებულნი ჰკითხვიდენ მას, რისთჳს
შეეძლო ქმ, რომლისა მან მიეცა ვნების საწ-
ყალობით, რომელი აგრე ყინდა თაყვანისცემა
მისა მღვთისასა, მათ ეჩვენათ განსაცჳფრებ-
ლად, რომლისათჳსცა სავსეთი თაყვანის საცემ-
ლისა, აგრეთვე სახე თაყვანისცემისა: მეუფ-
ნებისობა, ყოველ მორჩენით დიდხნის ავით-
მყოფის დედოფლისა განამხადა სახითა მიღ-
ზაწყდ ახალი საწმუნოებისა. მართლა მეფე
მირიანი ერთ ჰკარგვიდა პატივისცემისა კერპთა,
სოფლით ანაზდათ საშინელის მჟავის მოხდომისა
და ყოვლის სიმწუხარეთა ნადირობისა დროს შე-
მიწყუნა იგი, ამ წამს სცნა სიცრუვე თჳსთა
კერპთა და პირველად მოიწოდა მეწოვნად
თჳსად ყოვლად შემძლებელობა ჭეშმარიტ-
ტისა მღვთისა და სიმწყალე გამჭრა. პირველ-
ლით მიმართობა შემდეგ ნადირობისა მისისა
იყო მისვლით და ნახვა იმ ქალისა, რომელსა
ქვეშე ჰქონდა წმ. ნინოს სადგური: სად
არს დედა ჩემი ნინა? ღმერთი მისი არის
მაცხოვარი ჩემი, მე ეხლით ლოცვით ვარ ვიწო-
დო იმ სახელით, რომელსაცა იგი ამლევს

სამღვდელოთა კრება მეფისა. თხოვნითა მოვი-და საქართველოს სატახტო ქალაქს მცხეთას. მდინარე მტკუარი სამ ალაგს გაჰ და ემბაზად ჲ წყალთმან ახალი ცხოვრებისა გაწმინდა მირიანნ თჳსის სახლითა. მრავალთა სასწა-ულთა გამოჩინებათა დაამტკიცა ხალხი სარწ-მუნოებაზედ: ამ დროიდგან დაიწყება თავის-უფალი ქადაგება წმ. ნინოსი თჳთ მფარვე-ლობასა ქვეშე მეფისა. მის თხოვნითა წმ. ნინო წარემართა საქართველოს სამთავროსა რანსა „მოსაქცევად სიძისა მისისა ვარაზისა.

მოვა კახეთს, კლარჯეთს, შემდეგ ქუეყ-დაბას ჲ კუხეთის სოფლის ბოდბეს. უკანას-კნელნი დღენი ცხოვრებისა წმ. ნინოსი არ დაარჩინნეს უცნობოდ. ბოდბეს-ბოდბეს მოვიდა თჳთ მხლებლებითა, დედოფალი კახეთისა სოდჭი, რომელმაც მიიღო სარწმუნოება ჲ წარვიდა მცხეთას. მისვლამან მისმან მოუტა-ნა ამბავი ავათმყოფობისა წმ. ნინოსი, რომე-ლიცა კრებამან მღუდელი მთავრისა ჲ მეფის სახლობისა აღუსრულა. გარემოება ცხოვ-რებისა ქართველთა განმანათლებლისა ჩვენ მოგვითხრობენ ისტორიკოსნი: რუფინ 12,22 სოკრატ სხოლასტიკოს, ერმი სოზომენ 1,11,7 თეოდორიტე 1,23 სორონენელი ჲ მოწამე სასწაულთა მღივანი სომეხთა მეფე ტრდატისა აღათიონ ღელემზი· ერთი

უთანხმობა არის რიცხვში წელთა ქრისტიანობის მიღებისა. ჩვენებითა ვახუშტისა არის 5738 ესე იგი 230 ქრისტეს შემდეგ, სხჳა მხრის ხრონოლოღრაფოსნი ანუ წელთ მრიცხველნი აჩვენებენ 318 და 321, ხოლო მსწავლული დუბოა 276. მართმადიდებელი ქართველთა ეკლესიამან პატივცემისათვის მოციქულთა ღვაწლითა, ტანჯვათა და სიწმინდისა ცხოვრებისა, განადიდებული სასწაულითა შერაცხა იგი მოციქულ-სწორად და ხსოვნასა მისა იდ იანვარსა ყოველ წლივ აღასრულებს.

ნ. გამრეკელოვი.

(გაგრძელება შემდეგ.)

მომზადება სახამებელისა.

მრავალნი მცენარენი, რომელნიცა ნოყიერებით აღავსებენ თჳსთა ნაწილთა და დაილევენ ხოლმე ფქვილისმზგავსად ნოყიერებასა, უწოდებენ სახამებელად. ყოვლი მო[illegible]ლი ესე ნოყიერება არის კარტოფილში, [illegible]ტვლებში და სხვა და სხვა ზოგის მცენარეებში, ვითარცა იგი: ცერცვში, მუხუდოში, ლობიოში და სხვებში. ამას გარდა სახამებელი არის ბევრ ფესვებში ზოგიერთის ხის გულებისა.

ძალიან ადვილად გაიშინჯება სახამებელი იმ მცენარეში, რომელშიაც იგი ყოვლად მომატებულად არის, მაგალითად ხორბლის მარცვალში და კარტოფილში. თუ გასჭრით ხორბლის მარცვალს სიგანეზედ, ადვილათ გაიშინჯება თხელი გასახვევი კანში, რომელშიაც არის ყომრალი წიყე და რომლის ქვეით არის თეთრი გროვა მარცვლებისა. ეს თეთრი ნაწილი მარცვლისა შესდგების პაწაწა უწესოდ ნაწილ-ნაწილად მალიზედ გატენილის პაწაწა სახამებლისმარცვლებისაგან. ამის განხილვა შეგვიძლიან მიკროსკოპის განსინჯვითა, რომელსაც განადიდებს 200 ჯერ. ესე მარცვალნი სახამებლის ხორბლისა, რომე-

ლინაც ჰსჩანან ზოგჯერ მუხუდოს მარცვალისავით, სუფევენი არიან ნაწილნაწილად შემოხვეუ-ლნი მარცვლის ფენებზედ, რომელნიცა დაწყვეტის დროს არიან ფოთოლოვანს რგვალნი და მასუკან რომლისაც მარცვალნი დამწიფდე-ბიან, მაშინ ნაწილნი იგი დიდდებიან და აწვე-ბიან ერთი მეორეს, ასე რომ, ჰფარავენ თავიანთის ყუნწოვლისა ფორმას და სდებიან მა-ლიან ყვავნოვნი და მრუდენი.

შემდეგსზედ მომცრო მარცვალი სასამებლისა არის სირბალი, რომელსაც აქვს ფორმა მრგვალი.

ვარცთოვილის მარცვლოვში სასამებელი სხვა გვარნი არიან. ზოგი რგვალი, ზოგი კვერ-ცხის მსგავსი და ზოგი შემკობილი თხელის ფურჩით, რომელნიცა ჰფარავენ ერთი მეორეს. ყველგან ვსყრით მიიღოთ სასამებელი ვარცთოვილისაგან, უნდა რამდონიმე ახალი ვარითოვალი ვასხ..ვით სავსებზედ, რომლი-სავანაც მიიღებთ დაფხვრილს ნოცჩოურს მასალას, მაშინ უნდა დასხათ წყალი და დაზილოთ; რომესაც დაიზილება წყალში კარგათ, უნდა ჩაასხათ თხელს ჩვარში და იქ დააჭყლიტოს კოვზით წყნარა, ასე რომ ჩვა-რი არ დახიეს. ჩვარში გავა მღვრიე წყალი, რომელიც უნდა მოგროვდეს ჯამში ანუ სხვა ჭურჭელში, მღვრიე წყალი არის,

იმიტომ რომ იმაში ტივტივებენ მიკროს-კოპიურნი მარცვალნი სახამებლისა. ორს საათს რომ თავი დავანებოთ ამ მღვრიე წყა-ლსა მაშინ დაილექს, ზევიდამ დარჩება წმინ-და წყალი ძირზედ დავა რომელიც არის შეზა-ვებული სახამებელი მაშინ გადავასხამთ წყა-ლსა; ახალს ცივს წყალს გადავურევთ და გავახმობთ მზეზედ. აქ მივიღებთ კარგსა და თეთრსა სახამებელსა. 200 გირვანქა კარტო-ფილში არის თორმეტიდამ ვიდრე ოცამდის გირვანქა სახამებელი. მხოლოდ ეს კი უნდა ვსთქვათ რომ ყველა კარტოფილში არ არის ერთი ზომა სახამებელი; ამის მიზეზი ის რომ არ არის ერთნაირის მიწის მოსავლიდგანის კარტოფილი არის კარგი სახამებლისათვის, რომელიც უფროსად არის ნოყიერი, ამას მივე-ტყობთ ჩვენ იმითი რომ: უნდა ავიღოთ 100 მისხალი კარტოფილი, დავჭრათ წვრი-ლად და გავახმოთ ფეჩში რომელიც უნდა იყოს გახურებული 100 გრადუსამდის. რაც სინოტივე არის იმაში სულ ავა და გახ-მება, ასე რომ უნდა დარჩეს ოციდგან ვიდ-რე ოცდაათამდის მისხალი დანარჩენი წყლისა. შემდგომ უნდა დალბეს წყალში და ზემო-ხსენებული გვარად აქაც ისე უნდა მოვიქცეთ მაშინ გავსინჯავთ. სახამებლის ზავოდებში რადგან აკეთებენ მომატებულს, იმისთვის დასა-

საეჭვოთ კარტოფილისა ხმარობენ, საკუთრად ამისათჳს გაფუჭებულს მაშინას. შემდგომს არე-ულისა და დახელილისა სწურევენ თუჯმავა-ლისნაში.

შეერთმაც არის სასმებელი მალიან კარგი, უფრო წმინდი, ვიდრე კარტოფილში და ხორბალში.

კარტოფილის გარდა, სასმებელის უფროსხა ყოიანი მოიპოვებენ ხორბლისაგან, ეს უფრო მჯირია ვიდრე კართოფილისა. ამისთჳს რომ ხორბალში უფრო მეტისასმებელია. 100 გირ-ვანქა კარტოფილში არის 20 გირვანქა სასმებელი, 100 გირვანქა კარგს ხორბალში მოიპოვება 66 გირვანქა სასმებელი. აი რო-გორ კეთდება ხორბლის სასმებელი: ხორბალს დაფქვენ ბუერლუკად, მასუქვენ აურევენ წყალში ისე, რომ წყალს ვერ შეისვამდეს მეორე დღემდის, და თუ შეისვამს მეორე დღეს წყალი მიემატოს რომ იყოს თხელათ. როცა აჭედებენ ბევრს დიდს კასრში, მაშინ აურეულის ბუერლუკის წყლითი დასდგმენ იქა-მომდე, ვიდრე დამჟავდება და მალი გამოელე-ვა, მაშინ აურევენ, ილებენ ცეცხვით და ასხ-მენ ტილოს პარკებში, შემდგომ ამ პარკებს ჩაწყობენ სხვა კასრში და დაუწყებენ ვეხით ჭყლეტას. იქიდამ გამოვა მღვრიე წყალი, ვიდევ ასხმენ წყალსა და ჭყლეტენ იქამომდე,

ვიდრე არ გამოვა წმინდა წყალი. პარკებში დარჩება ყარვი ნაწილი. მღვრიე წყალში რომელიც გამოიჭყლიტება პარკებიდგან არის სასამებელი. შემდგომად ამისა მოაგროვებენ მღვრიე წყალსა სხვა გასრში, დაუმატებენ წყალს და დადგმენ დასაწმენდად; სასამებელი, რომელიც არის მღვრიე წყალში თავის სიმძიმით დაილექება. წყალი, რომელიც იქნება ზევით, გადაღვრიან. გასხწმენდილი ამ გვარათ გასრის ძირზედ დარჩება შლიამი, რომელიცა არის დავარყლი ისეთი ყოლმრავლის შლიამით, ამ ყოლმრავლ შლიამს გადაასცლიან და გაახმობენ, იმ დროს იყუშხვენება წვრილით და ერთე მიაქეთ გასაყიდავათ.

თ. დ. სამშიევი.

[illegible] ქალის შემოხვევითი მოწყენა.

[illegible] ერთი ქალი [illegible] შემოვიდა [illegible], რომელის მოწყენის [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible].

გამოიყვანებს, რომ ტვინის წყალი რადგანაც რომ სხვა ალაგებში ჩადგენილია, ამ მოძრაობაში ისევე თავის ალაგს დადგავს. —

ბალღის მიყვანა სასწავლოში.

აჲ რა სასიამოვნო ამბავი მომხდარა პარიჟში: ერთს ვაჭრის ცოლს ჰყვანდა ბალღი, რომელიცა პატრონს დიდად ემხიარულებოდა. დოვლათიანს ვაჭარი მასწავლებლად პარიჟში ბედნიერის გოგოლოგსა, რომელშიაცა ჩაჰყვებოდა ყმაწვილსა და გაგზავნილი ბუნებრივის სასწავლოდ. ერთხელ პარიჟში გაგზავნილის ბალღის დედაგვიანი და რომელსაც მოუვიდა შინა, იყო საშინელად მოწყვეტილი, ბალღს იწყვლა, და დაიწყო პატრონს ეძებს ქვეშ. ვაჭარის ნახა რომ ვიღაცაზე ცოფიანი იყო, ასე ბუნნიერი და იგი ყველი პირველი, დაიწყო ძაღალობა და ეყოფოდა. ბალღისა რა ეს ძაღლობა ნახა, გავიდა და ხელს დაუწყო შინ ალერსი შეგმოვიდა, ეს დაინახეს შემოსვლისას იყო ამის დედამ გართობა დაიწყებოდა. შეიგისს დღეს მოვიდა დედაბერიც დაწყვეტილი და წამოიყვანა პატრონის წინ ყველაფერი. რომელთანაც ყოველლიება მოადგენენ ვაჭარსა და ყველაფერს დაიჭი-

რეთ ქურდი არ გაუშვათო! მაღლისა ქვებს ესროდენ. თურმე ნუ იტყვით პირუტყვს ეპოვნა კარგი შემთხვევა, ენახა ერთს ალაგს ყმაწვილები ფულზე მოთამაშენი: მისდგომოდა, წაერთვა და შინათვენ მორბოდა.

ამ ყმაწვილების მშობელთა მისცეს არზა მთავრობასა მაღლიზე და იმის პატრონზე - დაიბარეს ორივე სამსჯავროში, სადაცა გაამართლეს მაღლი და იზახდნენ: რადგანაც მაღლისა სოფელი გონება არა აქვს, პირუტყვი არის, ამისათვის მოუპარავს განუზრახვებლად და მართალი არისო.

მიზეზი ჭირის წარმოდგენისა კონსტანტინეპოლში.

მრთელი სამი წელიწადი ცდილობდა კონსტანტინოპოლში ჰაქიმი ყუჟ. ყურბარტი, რომ შეუტყო სადგან წარმოსდგებოდა ჭირი და მერმე დაამტკიცა ესრედ, რომ ეს სენი წარმოსდგება უფრო მაშინ, როდესაც სახლი ჰსცხოვრებს ახლოს სასაფლაოსა, ან თუ სოფელი ან ქალაქი დაბლობი არის და სასაფლაოთკი მაღლობზედ. ოსმალობა

თავიანთ სარწმუნოების კანონით, აკვეთებენ ცხოველის კუბოს, რომელშიაც ჰსდებენ რა მკვდარსა, ზემოდან აყრიან წვრილად მიწასა ჲ ესრედ ჰსდებენ მცირედ ამოთხრილს საფლავში, რომელზედაც აგრეთ ცოტათი აყრიან მიწასა, მაშინ რასაკვირველია რა მკვდარი გაიშლება ჲ წყლიად გარდაიქცევა, სუნი საზარელი დაეცემა, გარემოს ჰაერი წახდება ჲ ის ჰაერი ზემოთ რა ამოხუდება სხუა ჰაერსაც წაახდენს. როდესაც ქარი შე-მოუბერავს, მაშინ განაბნევს ქალაქის ან სოფლების მცხოვრებლებზე. ეს თითონ ოსმალოთაც იციან, მარამ რა სარწმუნოების ვერ წინააღუდგებიან, ამისათჳს ვერ მოეშ-ვებიან ჩვეულებასა.

ჰაქიმი უუვ. პუზე, თანახმა უხდება ამაზე ურბარცხსა, იმას, როდესაც ყოფილა სირიაში, ტურციაში ჲ ეგვიპტეში, შეუნიშნავს რა გაუვლია სასაფლაოზე, საშინელი სუნი, რომელიცა დიდად მაწყენია ჯანისათჳს, უმეტესად ნამიანს დღეში. თუ რომ მთავ-რობას მიექცია ამ საგანზედ ყურადღება, უეჭველად ახოცავდა ჲ ამისთანავე ესეც უნდა ვიცოდეთ, რომ ინდოეთში რადგანაც არ იცოდნენ, საიდგან წარმოსდგებოდა ჭირი, რომ როგორმე აეხოცათ, მკვდრებსა ჰსწომდნენ. ბაროვინის მხარეს ხომ, უეჭველიანი

იყვნენ ჭირისა, რომ კუდარს გაატანინებდენ და მაწვდილისყდ დააჯერვებნებდენ, იმ ჰაზრით, ფრინველები შესჭამენ და ჭირი აღიხოცე-ბათ.

მ·

სხუა და სხუა ამბავი.

გიჟი კაცის შემთხვევითი მორჩენა.
ძაღლის მიყვანა სამსჯავროში.
მიზეზი ჭირის წარმოდგენისა კონსტანტინეპოლში. კ.

ძელი მოსწერდება

1859 წლისა.

ქ. ტფილისში, ქართულის ჟურნალის «ცისკრის» რედა-ციაში, ბუკიას, ბერეხელიძის სახლებში.
ფასი ერთის წლის გამოცემისა, ქ. ტფილისში გა-გზავნელად ექვსი მანეთი, ხოლო შინ მიწოდებით ანუ სხ-ვა ადგილებში გაგზავნით: შვიდი მანეთი თეთრი ფული.

Печатать позволяется. Іюня 23 дня, 1859 года.
Испр. должн. Груз. Цензора Св. Алексѣевъ.